

ERDIKO KAIERA

UNAI IGARTUA URANGA

SUA FILMAREN EGILEETAKO BAT

«Lancrentzat deabruaren hizkuntza zen euskara»

Eneko Aritzaren Lagunak elkarteko kideek Sua filma estreinatu dute aurten, zazpi urteko grabaketa lanen ostean. XVIII. mendean, Pierre de Lancre inkisidoreak Lapurdin egin zuen sarraskian oinarritzen da pelikula. Igartua da produkzio arduradunetako bat.

| AMAIA ZABALA TOLOSA |

Argazkiak: Leire Loidi

Eneko Aritza (Orreagako guda) film laburraren ostean, historiara jo duzue berriz. Zehazki, inkisizioa jorratu duzue.

Lehen proiektuarekin gure istorio bat kontatzea pentsatu genuen, baina azkenean Euskal Herriko historian oinarrituta Eneko Aritza eta Orreagako guda uztartzen dituen gidoia atera zen. Berrito ere historiako gai bati heletzea erabaki genuen. Helburu nagusia zen Euskal Herriko historiako hainbat pasarte jendeari ezagutaraztea.

Historiaren ikuspuntutik ekarpenik egin diozue inkisizioaren gaiari?

Ez, historikoki ekarpen handirik ez. Dakienak badaki zein izan zen Pierre de Lancren inkisizio prozesua. Jendeari gogoraraztea izan da xedea. Izan ere, denetarik egongo da, nik neronek proiektu honekin hasi arte ez nekien gehiegi inkisizioaz, baina Zugarramurdiko kasua askoz ezagunagoa egin da eta Lapurdiko sarraskiaz ez dugu ezagutza eta ikuspuntu bera.

Zein iturritara jo duzue dokumentatzeko?

Pelikularen gidoia egin duen kideak, Xaguk, liburu ugari irakurri zituen. Horrez gain, Toti Martinez de Lezea eta beste zenbait aditurekin ere bildu ginen inkisizioaz informatzeko.

Pierre de Lancre inkisidorea filmean ageri den bezain ankerra eta boteretsua al zen, garaiko dokumentuen arabera?

Bai, eta ez garaiko dokumentuen arabera bakarrik. De Lancrek berak 1612an idatzitako liburuan dio 3.000 pertsona auzipetu zituela, horien artean 500 haur, eta 600 pertsonatik gora torturatu eta erail zituela. Erraz esaten da! Gainera, kontuan hartu behar da garai hartan arrantzale asko Ternua aldera joaten zirela arrantzara eta tratuak egitera. Ez zeudenez, inkisizio prozesuan erre zituztenek babes gutxiago aurkitu zuten herrian.

Elizak ere izango zuen erantzukizunik honetan guztian.

Elizaren babesarekin Henri IV.ak bidalita etorri zen Pierre de Lancre Lapurdira. Baina baziren inkisizio prozesu horren aurka altxatu ziren apaiz batzuk eta hauek ere epaituak eta horietako asko erailak izan ziren.

Nortzuk ziren sorginak?

Ordura arte sorginak ez ziren existitzen, hori geroztik sortutako hitza da. Jende arrunta zen, lurra gurtzeko eta beraien jaiak egiteko elkartu ohi ziren, eta garai hartako gizartean ez zeuden gaizki ikusita. Eliza etortzean, ordea, dena aldatu zen. Familia batzuk beste batzuk hainbat arrazoiengatik sorginkeriaz salaketa jartzzen hasi ziren, Elizaren babesarekin.

Sorginen gehiengoa emakumezkoa zen. Zein zen emakumearen rola garai hartan?

Emakumeak oso paper garrantzitsua zeukan euskal gizartean, Pierre de Lancrek berak

Lancre

Pierre de Lancre (1553, Bordele - 1631, Paris) jurista eta funtzionario frantziarra izan zen. Izatez Errostegei abizena zuen, aitona baxenafarra baitzuen. Baina euskal jatorriaz ez zuen ezer jakin nahi eta Lancre abizen frantsesagatik aldatu zuen. 1609an Henri IV.ak Lapurdira bidali zuen sorginkeria kontuak ikertzera eta inkisizioak Euskal Herrian egin duen sarraskirik handiena burutu zuen. Lancrek ez zituen lapurtarren ohiturak ulertu nahi izan, deabruarekin lotzen baitzituen.

horrela zioen bere liburuetan. Orduko Lapurdiko “sorgin” hauek euskaraz mintzatzeko eta euskaldun sentitzen zirela ere idatzi zuen, ez frantses eta ez espainiar. Lancrerentzako deabruaren hizkuntza zen euskara. Baina emakumez gain, gizon eta haurrei ere kontra egin zien Lancrek, baita elizgizonei ere.

Nola lortu duzue 700dik gora lagunek parte hartzea filmean?

Euskal Herri osoan izan gara grabaketak egiten, eta herri bakoitzean saiatu gara bertako jendeak parte har zezan. Herriko kontaktuak egin, kartelak jarri, komunikabideen bitartez grabaketa egingo dela adierazi... Gutaz aparte, herritar asko animatu da eta azkenean, 700 pertsonatik gora izatera iritsi gara.

Grabaketa, garraioa, ekoizpena, jantziak, materiala eta abar gastu handia da azkenetako. Nondik lortu duzue finantzazioa?

Dirurik gabe egindako proiektua izan da. Aldian behin kontzerturen batzuk edo txosna batzuk jarrita diru pixka bat atera dugu, baina grabaketa prozesu guztia jendearen borondateari esker izan da. Bakoitzak bere ogitartekoa eta gasolina ordaintzen genuen. Ordaindu beharrekoa postprodukzioa izan da, hor bai, gastu potoloa izan dugu.

Bitxikeriak ere badituzue, esaterako txerrikumea autoan hartuta zindoaztela poliziak geratu zituztenekoa.

Txerrikumea bakarrik ez, furgoneta ireki eta ezpata ugari, soldadu-jantziak, generadorea, gasolina eta abar ikusi zituzten. Hainbat kontrolatan geratu gaituzte eta bakoitzean aitazkia bat bilatu behar izan dugu nolabait alde egiteko. Abentura politak bizi izan ditugu.

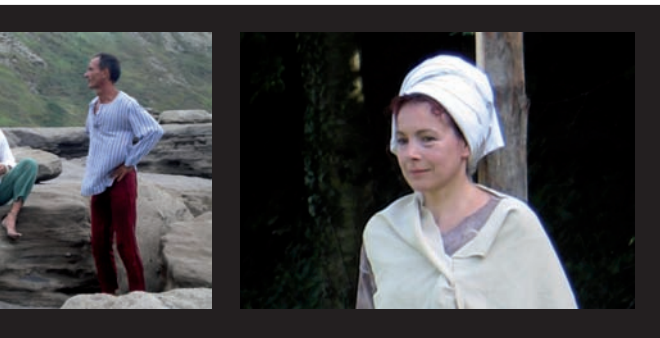
Pelikulako bi protagonistak atxilotu zituzten.

Kolpe handia izan zen proiekturako. Azkenean inkisizioan oinarritzeko arrazoietako bat hori izan zen, iruditzen zaigulako gaur egun inkisizio hori errepikatzen ari dela, eta guk geuk jasan behar izan dugu gainera. Pelikularen erdian protagonistetako bi atxilotu

“Zugarramurdiko kasua askoz ezagunagoa egin da, eta Lapurdiko sarraskiaz ez dugu ezagutza eta ikuspuntu bera”

Eneko Aritzaren Lagunak

2002. urteko abenduan Algorta eta Tolosaldeko –batez ere Ibarra– hainbat gazte Urruñan elkartu ziren kamera txiki batekin, asmo handiegirik gabe. Pixkanaka *Eneko Aritza (Orreagako guda)* film laburra egin zuten, 80 bat lagunaren parte-hartzearekin. Herriz herri filma erakutsi eta arrakasta zuela ikusita, *Sua* lanari ekin zioten. “Film laburra bost asteburutan grabatu genuela-eta, pelikula hamar asteburutan egin genezakeela pentsatuz abiatu ginen, baina zazpi urte behar izan ditugu azkenean”. Egun, kultur, kirol nahiz aisialdi ekintzak hartzen dituen kultur elkarte da Eneko Aritzaren Lagunak.

zizkiguten, eta nahiz eta gero absolbitu, hori hor geratzen da. Pelikulako hainbat zati eraman zituzten eta irudi horiek ez ditugu oraindik berreskuratu.

Mauleko gazteluan, matxinada grabatzera hurbildu ziren 300 lagunekin, kalejira eta akelarrea antolatu zenuten grabazio ostean. Nolakoa da gaur egungo akelarrea?

Gaur egungo akelarreak, guk antolatzen ditugunak behintzat, lehengoak bezalakoak dira. Lagun koadrila elkartu, afari on bat prestatu, mandragorarekin topa egin eta hortik aurrera musika pixka bat jarri, dantzatu, ondo pasa, ligatu... Gure iritziz, lehengo akelarrea antzeko zerbait zen, lurra gurtzeko baliatzen zen jaia.

Etorkizunera begira ba al duzue beste proiekturik buruan?

Proiektuak beti daude buruan bueltaka, baina esan behar da azkeneko proiektu honek dezente erre gaituela eta hainbeste urteren ondoren egoera ere aldatu egin dela. Dena den, zer ez dakit baina zerbait aterako dela uste dut, agian ez da filma izango, antzezlan izan daiteke, edo auskalo. Oraingoan, *Sua* filma ari gara zabaltzen, deitzen diguten herrietan ematen. Herriatik aterako proiektua da, herriaren esku uzten dugu, eta gu gustura joango gara gure proiektua edozein herri-tan erakustera. ■

Urriak 8 Astelehena 11:30/19:00
Hitzaldi didaktikoa:
“**Gabiri Gorazarre**”
Xabier Monasterio.

Urriak 9 Asteartea 11:30/19:00
Kantagintza:
“**Gabriel Arestiren kantuen gainean**”
Anje Duhalde, Josu Zabala eta Rafa Rueda.

Urriak 10 Asteazkena 11:30/19:00
Zine Txokoa:
“**Diot, Gabriel Aresti**”
Abra Produzkoio Etxearen dokumentalaren proiektzioa.

Urriak 11 Osteguna 17:00
Irratsaioa:
“**Arestiren garaia kantuz**”
Pedro Elias Igartuak Bilbo Hiria irratia-erantzat zuzenean eskainiko duen emanaldia.

Urriak 13 Larunbata 12:00
Txango kulturala:
“**Arestiren Bilbo**”
Edorta Jimenezen eskutik, Kafe Antzokitik abiatuta.

Urriaren 8tik 14ra bitartean
Erakusketa:
“**Bizitzaren erakusgarri**”
Erakusketa aste osoan zehar.

Prezio bereziak
langabeentzat

Matrikula zabalik!!! 2012-2013

Gabriel Aresti

euskaltegia eta akademia

Txikien Aresti
Niñ@s

Gazteen Aresti
Jóvenes

Helduen Aresti
Adultos

Urritik aurrera

San Bizente 2 - 4.a - Bilbo - Tel: 94 423 75 91 - bulegoa@gabrielaresti.com

www.gabrielaresti.com